

Tibet

□ Szöveg és fotó: TASHI DELEK

KÍNA ÁRNYÉKÁBAN

TIBETBE SZINTE MINDENKI SZERETNE ELJUTNI EGYSZER. NEVE ÉS ÉVEZREDES TÖRTÉNELME MISZTIKUMOT SUGALL, TERÜLETÉN MEGSZÁLLÓ HATALOM URALKODIK, KULTÚRÁJA KIHALÓBAN. SOKÁIG ZÁRVA VOLT A TURISTÁK ELŐTT, DE NAPJAINKBAN A KÍNAI KORMÁNY A JO ÜZLET REMÉNYBEN ÚJRA BEENGEDI A TURISTÁKAT, IGAZ, CSAK CSOPORTOSAN.

Fent: Gyantse-t elhagyva, a 4 330 méter magas Simi hágóról letekintve nem egy begyi tó zöldes vizére, hanem egy közeli vízerőmű víztározójára nyílik kilátás.

Lent: Tipikus tibeti látkép a Tong hágóról letekintve (5 120 m).

OKTÓBER VÉGÉN, a kemény tél beállta előtti utolsó menetrendszerinti járatral repülök Lhaszába. Kathmanduból felszállva a Himalája jól ismert képe fogad, majd a kapitány bedönti a gépet, így a baloldalon ülők közvetlen közelről csodálhatják az Everestet és a Cho Oyut. Innentől a Tibeti-fennsík felett repülünk. Alattunk lakatlan, végtelen vadon. Tökéletes jети élőhely. Hamarosan egy völgyben landolunk, a Gongkar repülőtér ugyanis a várostól 95 kilométerre, egy másik völgy rejtékében található.

A REPÜLŐTÉR ÚJ, szakadt buszok, makulátlan egyenruhában feszítő kiskatonák — a kommunizmus utolsó végvára. Az egységesített kínai időzóna mindenkit összezavar egy kicsit, óráinkat a több ezer kilométerre fekvő Pekinghez igazítjuk. A kathmandui Thamel negyedben összedetett, és a nagy magasság miatt szédelgő „csoportok” itt még együtt járulnak a tisztviselőhöz, hogy megkapják a tibeti beutazásra szóló engedélyt. Formaság az egész, de az útlevelbe még kérésre sem pecsételnek. Van,

aki innen egyedül próbál továbbjutni, van, aki biciklire pattan, és 1 000 kilométer múlva Kathmanduban száll le a nyeregből. Én is ez utóbbi útvonalon haladok, de terepjárával.

Lhasza

MÁSNAP REGGEL már a szálloda tetejéről fotózom a felkelő nap sugarai által megvilágított Potala Palotát, majd gyalog indulok a kisvárosnak tűnő Lhasza felderítésére. A Potala megtekintésével még városok, előbb a sokkal autentiku-

TIBET TÖRTÉNELME

A tibetiek ősei Belső-Ázsiából vándoroltak a tibeti fennsíkra. A tibeti királyságot a VII. század elején Szongcen Gampo alapította, székhelye Lhasza lett. Ekkoriban Tibet terjeszkedő politikát folytatott, e korra tehető a buddhizmus megjelenése és első virágzása is. 1644–1912 között a Kínában hatalmon lévő mandzsu dinasztia uralkodott Tibet felett. Kialakult Tibet sajátos, teokratikus államformája: a XIII. századtól a kínai megszállásig a legerősebb hagyományvonal vezetője a világi hatalom feje is. Ez 1642-től 1959-ig a mindenkori dalai láma volt.

Az uralkodó dinasztia 1912-es bukásától 1949-ig Tibet viszonylagos függetlenséget élvezett, de jogilag sosem volt független. A Kínai Népköztársaság 1949-es kikiáltása, és a Kommunista Párt hatalomra jutása után 1951-ben Kína teljesen ellenőrzése alá vonta a tartományt. 1956-ban felkelés tört ki, melyet véres megtorlások követtek. 1959-ben a dalai lámával együtt 50–60 ezer tibeti menekült el az országból. A dalai láma Indiában telepedett le száműzetésében.

A '80-as évek második felében a dalai láma elindult a világba, hogy támogatókat gyűjtsön megszállt népének. Nobel-békedíjat kapott, s az 1987-es amerikai kongresszusi meghallgatáson felvázolt egy kompromisszumos tervet Tibet jövőjéről. Kína felajánlotta a dalai lámának, hogy visszatérhet az országba, nagyobb autonómiát ígértek. A láma egy olyan fennhatóság javaslatával válaszolt, ahol Kína felügyeli a külpolitikát és a hadsereget, de a belpolitika (vallás, oktatás, kultúra, idegenforgalom, tudomány, sport) a tibetiek ügye.

A biztató kezdet után 1989-től Kínában a keményvonalasok kezébe került a hatalom. 1995-ben Peking letartóztatta, és azóta házi őrizetben tartja a 11. pancsen lámát családjával együtt. Tibetben azóta is folytatódik a kínai elnyomó, asszimiláló politika, politikai foglyokat tartanak őrizetben és támogatják a kínai bevándorlók betelepítését.

Távolsági buszok hiányában sok helyen traktorokkal oldják meg a tömegközlekedést.

sabb Barkhor Bazár környékén bolyongok. Mindenhol zárandokok, a Jokhang templom előtti teret az 1998-as véres tömegoszlatás óta kamerák figyelik. Tibet egész területéről érkeznek ide a különböző nomád törzsek képviselői, hogy megtegyék Lhásza környéki zárandókútjukat, melynek egyik legfontosabb állomása a VII. században épült templom. Tiszta vadkelet: jakpásztorok cowboy kalapban, rókakucsmát árusító prémvadászok és kegytárgyakat kínáló kínai kereskedők bódésora keveredik a templom körüli zárandókút mentén.

LHÁSZA KÖRNYÉKÉN két kolostort érdemes felkeresni, de ebből csak az egyik látogatás lesz vidám és érdekes. Ez a Szerá Kolostor, ahol az itt élő szerzetesek az udvaron vitatkoznak, azaz közösen fejlesztik eme képességüket. A buddhista bölcsletről vitáznak szigorú szabályok szerint, szinte versenyszerűen. A gondolatmenet befejezése után a beszélő rögtön tapsol, és ha a vitapartner nem válaszol azonnal, akkor veszít. Az 1419-ben alapított kolostor a legna-

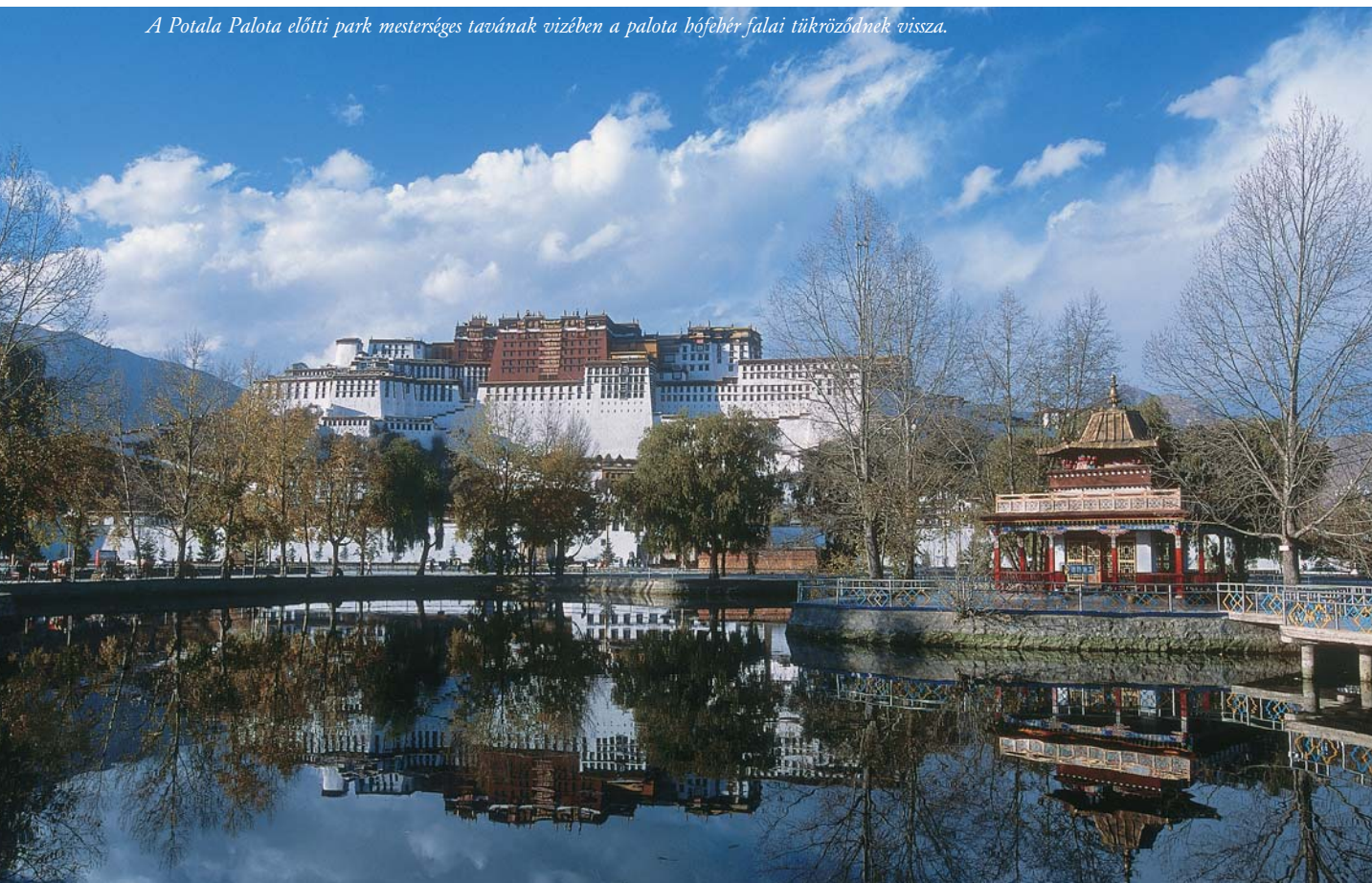
gyobb tibeti buddhista hagyományvonal, a dge-lugsz-pa (erényelvűek, erényesek, más néven sárga süvegesek) rendjének egyik legnagyobb, legjelentősebb kolostora volt.

SAJNOS A KÖVETKEZŐ látványosság nem ennyire vidám. A Drepung Kolostor, a Szerához hasonlóan a Lhászát körülölelő hegyoldalban fekszik, és a kulturális forradalom előtt itt élő mintegy hétezer szerzetessel a világ legnagyobb működő kolostoraként tartották számon. Jelenleg mindössze 600-an lakják. Valódi kísértetvárosi a hangulat, szinte menekülök innen.

A DALAI LÁMA nyári rezidenciájául szolgáló Norbulingka Palota felé veszem az irányt, itt található ugyanis Tibet egyetlen állatkertje, mely nem több, mint bármely más kínai börtön-állatkert, de a tibeti fennsíkon egykoron nagy számban élt, ám mára kivadászott állatok képviselőit csak itt vehetjük szemügyre. A Nyugat-Európa méretű tartomány pusztaságain valaha több ezres csordákban legelésztek az antilopok, a vadjakok és a vadszamarak, de az 1959 óta tartó kínai megszállás őket sem kímélte. A katonaság gépfegyverrel lőtte az antilopokat, hogy értékes bundájukat a szomszédos országokban érté-

A Potala Palota előtti park mesterséges tavának vizében a palota hófehér falai tükröződnek vissza.

Gyantse. A XIV. században épült Dzong erőd kastély látképét egy kommunista emlékmű csúfítja el.

kesítse. Jelenleg egész Tibet területén egyedül az északi platón található Changtang Rezervátumban élnek nagyobb számban ezek az állatok, melyek életét az orvvadászok fenyegetik. A ritka tibeti antilop bundája többet ér, mint az élő állat, így az állatkertben nem mutogatják, de egy betonozott kifutóban meglepően sok tibeti medvét láthatunk.

A Drepung Kolostorban élő szerzetesek eme ötletes módszerrel használják ki a tibeti-fennsíkon lévő erős napsugárzást.

REGGEL VÉGRE bejutok a híres Potala Palotába, amit nemrég felújítottak és modernizáltak. A hatalmas épületbe hátulról megyünk be, és órákig bolyongunk az egykoron a Dalai Lámák székhelyéül szolgáló palota-együttesben. A „Nagy Ötödik”-ként tisztelt V. dalai láma, Ngag-dbang blo-bzang rgja-mcho (1617-1682) kezdte meg az építését, a világi és a vallási hatalom jelképeként. Az épületet a dalai láma eltitkolt halála után az erőskezű régens, Szangsz-rgjasz rgja-mcho fejezte be.

A SÖTÉT FOLYOSÓKON ellentétes irányban haladunk a zarándokok tömegével, akik a turisták vad hordáival mit sem törődve, imákat mormolva helyezik a szentélyekbe adománynak szánt papírpénzeiket. Az épület méreteit jól érzékelteti, hogy a Potalában mintegy ezer szoba és tízezer szentély található. Az épület felső szintjét uraló Fehér Palota előtti tetőterazon is kiskatona posztol. A város látképét szemlélve hamar kiszúrom a városszéli Drapchi börtönt, ahol számos politikai fogoly tengeti életét.

A VÁROSBAN IS inkább a kicsi, lepukkant, de nagyon barátságos helyi étterembe járok. Lhásza egyébként egy tipikus kínai nagyváros, és néhol a detroit-i autószaalonra emlékeztet. Szinte minden

kínai vadonat új japán terepjárókkal furikázik, és a külvárosban egymást érik a luxusautókat árusító szalonok. A Potala előtt hatalmas tér, sarkában egy kiszuperált Mig vadászgép, a környező utcákban bevásárlóközpontok sorakoznak. A palotára eső legjobb kilátás egy közeli dombról lenne, de már ez is állami monopólium: a domb körbezárva, tetején katonai rádióadó.

A nemrégiben felújított Potala Palota ismét eredeti pompájában látható.

Barátság Autópálya

MÁSNAP HAJNALBAN elindulunk, hogy körülbelül egy hét alatt megtegyük a Kathmanduig ránk váró 1 000 kilométeres távot a híres Barátság Autópályán (Friendship Highway). Novem-

A Pelkor Chöde kolostor udvarán magasodó Gyantse Kumbum valójában temetkezési hely, amelynek szentélyei számtalan festményt rejtnek.

REPORT

ber eleje van, de ezt még csak a csípős hideg jelzi, a képtelen nevű utat egyelőre nem borítja hó. Szerencsére a repülőtér felé vezető műútról hamar leterelnek bennünket, így úttalan utakon autózhatunk a Yamdrok-Tso felé. Az első

magasabb, 4 740 méteres hágó, a Panchu-la után leereszkedünk a Tibetiek egyik szent tavához, a Yamdrok-Tsohoz. Távolban feltűnik az első magasabb csúcs, az 5 925 méteres Ghangri Pelkye. Most még minden hegy érdekes.

Tibeti antilopokkal a Jokhang templom tetején magasodó szobor képében találkozhatunk.

NANGARTSE település (4 500 m) után újabb hágó, a Karo-la (5 045 m) következik, mögötte a Nojin Kangtsang (7 191 m) és gleccsere magasodik. A látvány mindenkivel feledteti a nagy magasságból adódó fejfájást. Szerencsére én elég jól akklimatizálódtam, semmi bajom, de a terepjárókból kiszálló utasok némi mozgás után már levegő után kapkodnak, és remegő lábakkal huppannak vissza az ülésbe. Ezután a 4 330 méteres Simi-la hágón való átkelés már meg sem kottyán, s lassan beérünk Gyantsébe.

ITT TALÁLHATÓ a XIV. századi Dzong erőd kastély és a Pelkor Chöde Kolostor, ahol szintén a zárandokúton lévő nomádokkal találkozunk, de immár az Amdo törzs tagjaival, akik könnyen felismerhetők az érdekesen fonott hajú nőkről. A kolostor arról nevezetes,

VEGYEN RÉSZT VELÜNK A VILÁG LEGMAGASABB TREKKING TÚRÁJÁN TIBETBEN!!
18 nap szeptemberben már 560 000 Ft-tól! (repülőjegy és illetékek nélkül)

Gyantse. A Pelkor Chöde Kolostor belsejében számtalan szobrot és ereklyét helyeztek el.

hogy a tibeti buddhizmus három különböző rendjének ad otthont, ezzel is kifejezve vallási toleranciáját. Az udvaron magasodó Gyantse Kumbum 35 méteres, többszintes „chörten”, (a sztúpa helyi megfelelője), valójában temetkezési hely, amelynek szentélyei számtalan festményt rejtnek.

Shigatse

A KÖVETKEZŐ NAPON már Shigatse városában járunk, amely inkább modern kínai város, mint a pancsen lámák egykori székhelye. Az 1414-ben alapított Tashilhunpo Kolostor előtti West Quingdao úton céllövöldék és bóvliárusok sorakoznak. A Tashilhunpo volt az első dge-lugsz-pa kolostor a lhászai körzeten kívül, és a későbbiekben is az egyik legjelentősebb maradt. Első apátja volt az első pan-cshen rin-po-cshe (pancsen láma), Amitábhának, a Határtalan Fény Buddhájának megtestesülése. A pancsen lámák anyakolosotra (székhelye) és temetkezési helye a kínai megszállás óta a tibeti ellenállás központja. Már az útikönyv is említi, hogy ne álljunk szóba az angolul jól beszélő, álsruhás szerzetesekkel, ne beszéljünk senkivel po-

litikáról, és a helyi idegenvezetőknél se feszegezzük, hogy hol is van a világ legfiatalabb politikai foglyának tekintett, alig 16 éves Gedun Choekyi Nyima, a tibetiek által választott XI. pancsen láma.

EGY JÓSLAT SZERINT a dalai láma (Tibet védelmezőjének, Avalókitesvara bódhiszattvána megtestesülése) és a pancsen láma egymás tanítójaként fognak reinkarnálódni. A lámák sírhelye lenyűgöző és némi adomány fejében természetesen fotózható is. Gyönyörűen megmunkált arany Buddha szobrok és selyembe csomagolt régi könyvek mindenhol, körülöttünk nomád zárandokok, kezükben az adománynak szánt aprópénzzel. A hátsó kapunál fiatal szerzetesek éppen a szent ételek elkészítésével foglalatoskodnak.

A SZÁLLODÁBAN nincs fűtés, ez azonban tipikus kínai sajátosság. A legjobb szállodákban is a takarókra bízják az elfagyott végtagok felmelegítését. Akkor vajon hová megy a Tibeti-fennsíkon megtermelt rengeteg energia? Nappal tűz a nap, egész jó idő van, de a pekingi időszámítás szerint korán beálló sötétség miatt hamar eljön a pillanat, amikor muszáj hálósádba bújni, és ebben átvészelné a szállodai szobában uralkodó fagypontra körüli hőmérsékletet.

Sziklába vésett Buddha ábrázolás a Gongkar repülőtérről Lhászával összekötő út mentén.

Kartago tours

A sikeres vakációk szakértője

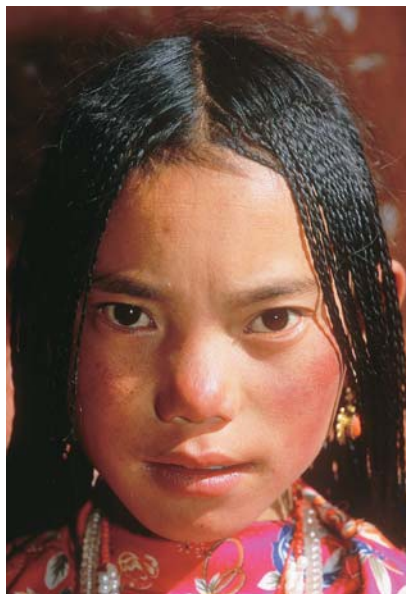

A kalapot viselő nomád kisfiú ruházata akár a kínai élmunkás modellje is lehetne.

Irány az Everest vidéke!

A YULONG-LA HÁGÓN (4 520 m) átkelve megpillantjuk a hatalmas Langtang-hegységet, mely 7-8 000 méterrel emelkedik a tengerszint fölé. Szemből kanadai biciklisek érkeznek, nyelik a teherautók által felvert port. Az értelmetlenül gyors száguldásnak köszönhetően már kora délután megérkezünk Lhatse városába, mely 4 050 méteres magasságával szinte alig emelkedik ki a Tibeti-platóból. A kisvárosban nincs mit tenni, Internet sehol, kínai kato-

Az Amdo törzs tagjai könnyen felismerhetők érdekesen fonott hajviseletükről.

nák, kurvák és telepesek mindenhol. A Tibetan Farmers Adventure Hotel előtt félrészeg, városba letelepített nomád zenél nekünk, sofőreink kártya mellett söröznek. Csak remélem, hogy a másnap érdekesebb lesz.

Fent: A Gyanise környéki vízimalomnál dolgozó, letelepedett nomád prémkucsujára a hagyományos életmód emléke.

Lent: A tibeti nomádok cserzett arcára meglepő hasonlatosságot mutat az észak-amerikai indiánokéval.

UTUNK LEGMAGASABB hágói várnak ránk, aki eddig nem esett össze, az ma még megteheti. Az 5 220 méteres

A Tingriben élő fiatalok egyetlen szórakozása az útszéli kocsmá előtt felállított biliárd.

Lhakpa-la a Barátság Autópálya legmagasabb pontja, egyben a Qomolangma Rezervátum kapuja is. A helyiek még itt is lovaskocsikkal vagy traktorokkal oldják meg a tömegközlekedést, hiszen Lhasza óta csak a városok környékén találkoztunk aszfalttal. Igaz, mindenhol gőzerővel folyik az autópálya építése. A hatalmas, gigászi beruházásokkal egész Tibet területén találkozhatunk: vízerőművek, atomtemetők, rakétasilók, fákitermelés, bányászat. Ezek a szavak jel-

lemzik ezt a tájat, melyet Tenzin Gyatso, a XIV. Dalai láma és a tibeti emigráns kormány Tibet autonómiájának elérése esetén azonnal nemzeti parkká nyilvánítana, hogy létrehozza a világ legnagyobb védett területét. Ha ugyan még nem késő!

TINGRI A HEGYMÁSZÓ expedíciók kiindulópontja, ahonnan könnyedén elérhető az Everest (Qomolangma) alaptábor és a Cho Oyu is. A kisváros nem

A Szerá Kolostor tápsolójának szerzetesei „üdvözlőmozgás” közben.

UTAZZON VELÜNK AZ
EGZOTIKUM FELÉ!

TUNÉZIA - 7 éj

2+* FP már **24.900 Ft/főtől**

DJERBA - 7 éj

3* FP már **25.900 Ft/főtől**

EGYIPTOM - 7 éj

2* FP már **59.900 Ft/főtől**

JORDÁNIA - 7 éj

2* Regg. már **71.900 Ft/főtől**

KRÉTA - 10 éj

Apt. Önell. már **59.900 Ft/főtől**

MALLORCA - 11 éj

2* FP már **89.900 Ft/főtől**

TÖRÖKORSZÁG - 7 éj

3+* FP már **65.900 Ft/főtől**

Áraink a repülőjegyet is tartalmazzák!

KARTAGO TOURS Kft.

1076 Budapest, Thököly út 21-23.

Tel: 06 1 462 8400 Fax: 06 1 462 8401

ÚJDONSÁG!

Foglalja le utazását telefonon vagy online!

06 1 **462 8 462**

www.kartagoonline.hu

Amennyiben ezt a hirdetést bemutatja az Önhez legközelebb eső Kartago Tours irodában, vagy beküldi postán (Kartago Tours Centrum, 1067 Budapest, Teréz krt. 25.) sorsoláson vehet részt.

Nyeremény: 3 szerencsés nyertes részére kétszemélyes TUNÉZIAI UTAZÁS.

Sorsolás 2005.05.31-én. R

észletesebb információt olvashat honlapunkon vagy érdeklődjön irodáinkban.

**NYÁRI KATALÓGUSAINKAT KERESSE ORSZÁGSZERTÉ
TALÁLHATÓ PARTNERIRODÁINKBAN!**

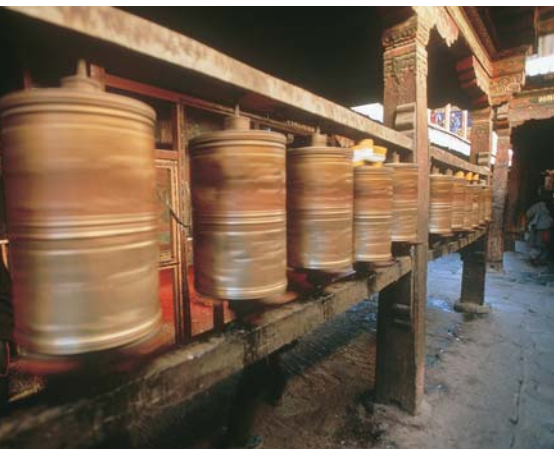
Aktuális ajánlatainkat tekintse meg
Teletexten: RTL Klub 411., MTV1 415. old.

Gyantse város egyes épületei még megőrizték valamit a kínai szupermarket építési láz áldozatául eső tibeti építézet sajátosságaiból.

sokban különbözik az eddigiektől, az utcán együtt biliárdoznak a helyiek és a kínai katonák. Ebédre a jól bevált „momot” fogyasztjuk, ami hússal és zöldségekkel töltött lepény, és elég tápláló. Hozzá az elmaradhatatlan jakvajás teát isszuk, mely sós, zsíros, de a nagy magasságban és hidegben nélkülözhetetlen, és korántsem olyan rossz, mint egyes kényes hegymászók terjesztik. Megkóstoljuk a tibeti forró sört is, amely különösen érdekes: a mini boroshordóra emlékeztető korsót színültig töltik maláta szemekkel, majd ezt kell felöntenünk egy termoszból forró vízzel, és egy alul laposra kalapált alumínium szívószál segítségével már fogyaszthatjuk is az előtünk felforrnt nedűt. A La Lung-la már

A Jokhang templom imamalmait az ide látogató zarándokok tartják szinte állandó mozgásban.

A Tashilhunpo Kolostor falfreskói sikeresen átvészelték a kulturális forradalom templom- és kultúra romboló hatását.

csak 5 124 méteres, az itt pihenő biciklisek szerint nem rosszabb, mint a közeli Tong-la (5 120 m) hágó.

Nyalam

ELÉRJÜK A KÍNAI-NEPÁLI határvárost, Nyalamot. Másnap leautózzunk a hídhöz és átkelünk a lelki béke szigetének tartott Nepálba. Az átmenő gépjárműforgalom egyelőre tilos, így a rakományt és az utasokat mindkét oldalon átpakolják. A jó kapcsolat és az üzlet reményében állítólag hamarosan beindul a távolsági buszforgalom is a két nagyváros, azaz Lhasza és Kathmandu között, de ismerve az utat, ez nem lesz egy leányálom. A Tibeti-fennsíkról a Kathmandu-völgybe leereszkedő szakaszt az esős évszakban rendszeresen elmossa az áradás, ilyenkor a hegymászó expedíciók felszerelését is kézben kell átvinni.

A TÚRÁNKAT szervező cég nepáli főnöke a határon vár minket, elmeséli, hogy a legutóbbi Cho Oyu hegymászó expedíció teherautói is elakadtak egy hegyomlásnál, és ő több ezer dollár bukott csak ezen a pár kilométeres szakaszon. Gyalogos teherhordókat kellett fogadnia, majd a másik oldalon újabb teherautókat bérelni, ami ilyen esetben nem olcsó mulatság.

AZ ELSŐ NEPÁLI VÁROS, Zhangmu óta gyorsabban haladunk, és pár óra

múlva már a kedvenc kocsmámban, a Rum Doodle-ben iszom a sört, és elmélkedem a látottakon. Másnap nem bírom tovább, és betérek Kathmandu talán egyetlen, autentikus tibeti éttermébe, a Jak-ba, ahol némi nosztalgiával zöldséges momo-t, jakvajás teát és tibeti forró sört rendelek.

UTAZÁSI INFORMÁCIÓK

Térület: 1,23 millió km². **Vallás:** buddhista. **Hivatalos nyelv:** tibeti és mandarin (kínai). **Pénznem:** kínai jüan. **Kiutazás:** Egyedüli járat a China Southwest Airlines-é Chengdu-Lhasa-Kathmandu között. **Jegyár:** kb. 300 USD/út. **Helyi közlekedés:** Önálló közlekedés (busz, traktor) megfelelő engedélyek birtokában lehetséges, de lassú és kiszámíthatatlan. Érdemesebb helyi utazási irodánál terepjárót bérelni, bár költséges, de megszabadulunk a bürokratikus ügyintéztől. **Miért utazzunk?** A magashegyek, a tiszta levegő, a kultúra és a kedves tibeti emberek miatt. **Turizmus:** Az elmúlt években egyre népszerűbb turista célpont, elsősorban a kínai reklámkampány hatására. **Ajánlott úti kellékek:** Meleg ruha és hálózsák még az elegánsabb szállodákban is. **Árak:** Aránylag alacsonyok, de a szervezett utak elég drágák. **Ajánlott időszak:** A téli hónapok kivételével bármikor utazhatunk. Kerüljük a politikai események évfordulóit, az esetleges tüntetéseket. **Web:** www.tibet.org